

10 | 10 | 2011

BOUWEN MET

VAKBLAD OVER STAAL EN STAALCONSTRUCTIES

STAAL

C.J. ter Borch

Ine ter Borch is zelfstandig bouwjournalist bij Archispecials in Amsterdam.

In zijn kantoor met riant uitzicht over het Amsterdamse binnenhaven-water kijkt architect Hans van Heeswijk terug op zijn debuut als voorzitter van de Nationale Staalprijs 2010. Vooraf uitte Van Heeswijk nogal wat kritiek op de jurering van andere prijzen. Reden temeer om hem te vragen naar zijn bevindingen.

jecten in Nederland. Als er dan niet genoeg tijd is of twijfel over een beoordeling, kunnen de juryleden ten minste individueel projecten bekijken. Die buitenlandse projecten zijn bovendien niet altijd even overtuigend van Nederlandse oorsprong. We hadden nu een bankje in een park in New York, van een New Yorkse architect, uitgevoerd door constructiebedrijf in Texas met een zusterbedrijf

projecten in zonder overleg met de architect of de staalbouwer. Op alleen een bos constructietekeningen is een project nu eenmaal niet te beoordelen. Ik zou inzenders willen adviseren om een inzending met elkaar af te stemmen, een complete inzending komt beter tot zijn recht. Je moet het hele gebouw kunnen zien met gevels en detailleringen. Een ander probleem is dat Bouwen met Staal

‘Het gaat om vakmanschap’

U bent voor het eerst juryvoorzitter van de Nationale Staalprijs. Toen u werd geïnterviewd voor Bouwen met Staal 215 over uw aanvaarding van het voorzitterschap zei u dat het lijkt alsof inzendingen worden misbruikt om de prijs meer aanzien te geven. Wat bedoelde u daarmee?

‘Bij specialistische prijsvragen, zoals de Staalprijs ook is, valt het mij op dat vooral fotogenieke projecten winnen, liefst van beroemde architecten. Die projecten zijn dan gefotografeerd door goede fotografen en doen het goed in publicaties. Maar de Staalprijs is geen architectuurprijs, het moet toch vooral gaan om inhoud, de vernuftigheid waarmee het materiaal staal is gebruikt in het ontwerp, de uitgekendheid van de detaillering en de perfecte uitvoering. Bijvoorbeeld in 2006 won de Nesciobrug. Op de foto's ziet het er prachtig uit, maar als je goed gaat kijken, dan valt op hoe slordig die brug is uitgevoerd. De hijsogen van de montage zitten er zelfs nog aan! Niet eens de moeite genomen om die eraf te slijpen. Ook de tuien zitten schots en scheef. Het mag dan een mooi ontwerp zijn, qua uitvoering en detaillering had die brug wat mij betreft nooit mogen winnen.’

De jury bezoekt de projecten niet?

‘Nee, maar ik pleit daar wel voor. Dat brengt praktische problemen met zich mee: twee jurydagen is veel te kort en projecten die in het buitenland zijn uitgevoerd, kunnen dan niet meedoen. Ik zou willen aanbevelen om de Nationale Staalprijs te beperken tot pro-

jecten in Enschede. De Nederlandse betrokkenheid is dan wel erg vaag. Er zijn meer redenen om je te beperken tot projecten in Nederland. De bouwbudgetten in het buitenland zijn veel groter dan in ons land. De frustratie over deze oneerlijke vergelijking is best groot.’

Wat is uw algemene indruk van de inzendingen?

‘Er waren geen echte spectaculaire uitschieters, die met kop en schouders boven de rest uitsteken. Ook geen opvallende trends, zoals extreme vormgeving van voorgaande jaren. Misschien is de crisis hierin al voelbaar, is de tijd van extreme expressiviteit voorbij.

‘Als je ambitie zo laag is, heeft inzenden geen zin’

Wel zijn er grote verschillen tussen de inzendingen, zowel in ambitie en kwaliteit als in schaal van het project. Sommige inzenders sturen bijvoorbeeld alleen hun beste project in en steken energie in een zo goed mogelijke presentatie. Er zijn ook inzenders die alles inzenden wat ze dat jaar hebben gemaakt, onder het mom “niet geschoten is zeker mis”. Zonder voorselectie op kwaliteit krijg je dan als jury dikke pakketten tekeningen. Maar als je ambitie zo laag is, heeft inzenden geen zin. Zonde van de moeite. Aan de andere kant vind ik dat inzenders zichzelf ook vaak tekort doen. Soms zenden constructeurs

als voorwaarde voor inzending stelt dat ten minste de staalconstructie van het gebouw in 2008 of 2009 “vrijwel” geheel moet zijn opgeleverd. Dat leidt tot inzendingen waarvan in de praktijk zelfs de staalconstructie er nog niet helemaal staat. Ook zo'n project is niet te beoordelen, maar zou twee jaar later misschien een prijswinnaar kunnen zijn. Ik pleit voor strengere eisen: completere indieningsbescheiden, maar om ook de opleveringsdatum van het hele project strak te begrenzen. In de categorieën D en E zijn de verschillen in schaal soms heel groot. Hoe moet je nu een prestigieuze brug van Calatrava in Dublin vergelijken met een eenvoudig maar helder boogbruggetje in Friesland? Dat is een Ferrari vergelijken met een Fiatje. Toch kunnen ze allebei prijzenswaardig zijn en kan het voorkomen dat je tussen die twee moet kiezen. En in categorie E moet een charmant parkbankje het opnemen tegen een immens ambitieus atriumdak.’

Het lijkt alsof er nogal geschoven is met projecten naar andere categorieën dan waarvoor ze zijn ingediend. Waar ligt dat aan?

‘Dat valt erg mee. Als jury hebben wij maar vijf projecten verplaatst. Maar het is wel waar dat het soms lastig is te bepalen waar onder een project nou moet vallen. We hebben geprobeerd de categorieën zo helder mogelijk te definiëren. Als bijvoorbeeld een project in categorie A – utiliteitsbouw – niet helemaal van staal is, maar meerdere onderdelen van staal heeft, wordt het onderscheid tussen categorie A en E – karakteristieke

Foto's Vincent Basler

stalen bouwdeelen – vaag. Er was ook een uitkijktoren die als categorie D – infrastructuur – was ingedeeld maar die wij bij categorie A vinden horen.’

Heeft u bij de inzendingen projecten gemist, die u vooraf prijzenswaardig vond?
‘Zo heb ik er eigenlijk niet naar gekeken... Nee, ik geloof niet dat ik iets gemist heb. Wel zou het misschien goed zijn als Bouwen met Staal vooraf een soort “scoutingsronde” doet om er zeker van te zijn dat kanshebbers ook inzenden. Er zijn namelijk bureaus die geen projecten meer inzenden uit frustratie, omdat ze vinden dat ze niet serieus worden genomen. Zelf heb ik ook wel eens projecten ingezonden waarvan ik absoluut overtuigd was dat er een prijs in zat, maar die niet eens werden genomineerd. Sommige vakgenoten vinden de jurering te oppervlakkig. Dat was ook mijn eerdere kritiek.’

In een eerder interview zei u inderdaad diepgang te missen bij beoordelingen in juryrapporten. Heeft u de gewenste diepgang ditmaal wel kunnen bereiken?
‘De jurering vindt plaats in twee rondes op

verschillende data. Er waren zo’n 150 projecten te beoordelen. Vooraf kregen we een map thuisgestuurd met van elk project een selectie uit de inzending. Na de eerste ronde hielden we zo’n 40 projecten over. Deze zijn integraal op dvd gezet, zodat de juryleden

‘Er zijn maar een paar bureaus die echt integraal in staal ontwerpen’

deze thuis kon bestuderen vóór de tweede ronde. Dat werkte heel goed, hierdoor was er een goede inhoudelijke discussie mogelijk.’

Op welke beoordelingscriteria heeft de jury de nadruk gelegd? Was bijvoorbeeld ‘integraal staal’ belangrijk?

‘Integraal staal in de zin dat er vanuit het materiaal wordt ontworpen, slim staal ofwel geen grammetje teveel, maar ook uitgekend geëngineerd, perfect gedetailleerd en zorgvuldig uitgevoerd. Dat zijn voorwaarden om

voor een prijs in aanmerking te komen. Het gaat echt om integraal vakmanschap. In zijn algemeenheid merk ik op dat er weinig projecten echt vanuit de specifieke eigenschappen van het materiaal staal zijn ontworpen. Bij veel projecten lijkt het alsof er toevallig voor staal is gekozen. We hebben ons telkens afgevraagd: had het ook in beton gekund? Als het antwoord ja is, dan komt zo’n project minder in aanmerking voor een staalprijs. Ook de vormgeving moet passen bij staal. Die blob-mode van nu is bijvoorbeeld ongeschikt om in staal uit te voeren. Dat kost zoveel kilo’s staal om die vorm te realiseren, heel inefficiënt. In staal kun je juist ragfijn ontwerpen, heel uitgekend en verfijnd gedetailleerd. Er zijn maar een paar bureaus die echt integraal in staal ontwerpen. Die springen er dan ook meteen uit.’

In vorige edities waren er projecten die juist een robuuste uitstraling nastreefden. Past dat dan niet bij staal?

‘Robuustheid en overmaat passen mijns inziens minder bij staal, daar is het veel te duur voor. In staal kun je heel slank en geraffineerd construeren, dat moet je benutten.’

Innovativiteit was ook een criterium. Toch heeft in de categorie Woningbouw het project de drie woningen in Apeldoorn het gewonnen van een villa met een innovatieve constructie. Wat was de reden?

‘We hebben hierover lang gediscussieerd, maar uiteindelijk hebben de woningen in Apeldoorn gewonnen omdat die zo compleet en zorgvuldig in staal zijn ontworpen, gedetailleerd en uitgevoerd. Villa 1 is een spectaculair ontworpen woning, maar heeft een niet zichtbare staalconstructie in het dak en een stalen stabiliteitswand die tegelijk dient als boekenkast. Dat is inventief ontworpen, maar het is maar één element. Misschien had dit project beter in de categorie E gepast.’

Heeft u nog behoefte gevoeld om criteria of categorieën te veranderen of toe te voegen zoals bijvoorbeeld duurzaamheid of renovatie?

‘Over duurzaamheid hebben we wel gesproken, maar de duurzaamheid van staal en hoe staal een rol speelt in de tegenwoordige race naar het duurzaamste gebouw is complex. Om dat goed uit te zoeken is niet alleen veel meer tijd voor de jurering, maar ook meer

deskundigheid bij de jury nodig. Wij achtten ons niet in staat dat in de beoordeling mee te nemen. We hebben wel extra gelet op een perfecte uitvoering en detaillering. Vakmanschap zou een belangrijk inhoudelijk beoordelingscriterium moeten zijn. Een categorie Renovatie zou heel zinvol en actueel zijn. Een groot deel van de bouwopgave is in de toekomst renovatie en het materiaal staal is daar bij uitstek geschikt voor. Wij hebben daar met het architectenbureau in de renovatie van de Hermitage in Amsterdam ook dankbaar gebruik van gemaakt. Daar is heel wat staal in trappenhuisen en hulpconstructies in de verdiepingen verwerkt.’

U had vooraf kritiek op de jurering bij andere prijzen. Vindt u dat het rapport kritisch mag zijn?

‘Het gaat om inhoud en deskundigheid; dat moet in het juryrapport afleesbaar zijn. De inzenders moeten het gevoel krijgen dat er serieus inhoudelijk naar de projecten gekeken is. Natuurlijk, het rapport moet kritisch zijn, uiteraard wel vanuit opbouwende kritiek geformuleerd. Ook daarmee neem je de inzenders serieus.’ •

Ir. Hans van Heeswijk (1952) studeerde bouwkunde aan de Technische Universiteit Delft. In 1980 won hij met zijn afstudeerontwerp de Archiprix. Van Heeswijk startte zijn loopbaan op het architectenbureau van Aldo van Eyck en Theo Bosch (1981-1983). Tot 1985 was Van Heeswijk werkzaam bij architectenbureau Aldo en Hannie van Eyck in Amsterdam. In datzelfde jaar besloot hij zich te vestigen als zelfstandig architect met het bureau Hans van Heeswijk architecten. Inmiddels heeft Van Heeswijk een omvangrijk oeuvre op zijn naam staan met als bekendste hoogtepunt de renovatie van het voormalige bejaardenhuis Amstelhof en de Hermitage Amsterdam. Recent kreeg Van Heeswijk de opdracht voor het verbouwen en uitbreiden van het Maurits-huis in Den Haag. Het oeuvre van Van Heeswijk omvat behalve een breed spectrum van de bouwopgave, zoals openbare gebouwen, bruggen en utiliteitsbouwprojecten, ook talrijk advies- en onderzoekswerk op stedenbouwkundig gebied. www.heeswijk.nl